

УДК 37.013-056.45(477.52/.6) "19/20"

ПЕРІОДИЗАЦІЯ СТАНОВЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ОБДАРОВаних ШКОЛЯРІВ У СХІДНОУКРАЇНСЬКОМУ РЕГІОНІ (кінець ХХ – початок ХХІ століть)

М. М. Кабанець

ORCID 0000-0002-7961-8350

У статті охарактеризовані основні історичні періоди становлення та розвитку системи педагогічної підтримки обдарованих школярів у східноукраїнському регіоні. Періоди розмежовані на основі схожості рис та тенденцій розвитку педагогічної підтримки.

Перший період (1990-1995 рр.) – становлення регіональної системи педагогічної підтримки: були створені перші спеціалізовані заклади освіти для обдарованих дітей, психологічна служба в системі освіти, посада вихователя-куратора та розроблені концептуальні засади роботи ліцеїв та гімназій.

Другий період (1995-2004 рр.) – розвиток системи: сформувалася законодавча база (державні документи та регіональні програми), з'явилися та поширилися відділення МАН України, розширилась мережа ліцеїв та гімназій, було впроваджено курси для викладачів, посилилася роль інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Третій період (2004-2014 рр.) – стабілізація регіональної системи педагогічної підтримки: обдаровані діти Донеччини та Луганщини показували високі результати на олімпіадах, конкурсах, турнірах, в регіоні склалася наукова школа з дослідження обдарованості, продовжили розвиватися позашкільні заклади освіти, регіональні програми педагогічної підтримки обдарованих школярів дали поштовх появі аналогічних міських, районних та шкільних програм.

Четвертий період (2014-2017 рр.) – період кризи та відновлення системи. Збройний конфлікт на сході України спричинив територіальні, правові, демографічні та організаційні зміни, які викликали необхідність пошуку нових локацій, ресурсів та підходів. До 2017 р. система поступово відновилася.

Ключові слова: обдарованість, обдаровані школярі, регіональна система, педагогічна підтримка обдарованих, періодизація.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Педагогічна підтримка обдарованих школярів була і залишається одним з пріоритетних завдань вітчизняної системи освіти. У Донецькій та Луганській областях, які складають східноукраїнський регіон, накопичено значний досвід роботи зі здібними учнями, який вартий узагальнення та вивчення для подальшого удосконалення системи педагогічної підтримки обдарованих в Україні.

Історію розвитку педагогічної підтримки обдарованих школярів в східноукраїнському регіоні потрібно вивчати в контексті змін соціального устрою країни, процесами реформування системи освіти, політичними та економічними процесами, які впливали на суспільство протягом досліджуваного історичного періоду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Ґрунтовні дослідження з питань розвитку педагогічної науки та освітньої системи України зробили О. Адаменко, Л. Березівська, А. Гуцол, П. Лузан, С. Сірополко, С. Фатальчук та ін.; з питань педагогічної підтримки обдарованих дітей – В. Алфімов, Т. Анохіна, О. Антонова, І. Бабенко, А. Балацінова, З. Батдієва, М. Євтух, І. Зверева, Л. Коваль, Г. Сорока, В. Тесленко та ін.; процесів регіоналізації в освіті – Н. Бондаренко, М. Дарманський, Т. Єрмакова, В. Курило, Н. Ляшова, С. Савченко, С. Фатальчук, Д. Чернишов та ін.). Проте система педагогічної підтримки обдарованих школярів у східноукраїнському регіоні ще не була предметом комплексного наукового дослідження.

Метою статті є характеристика основних історичних періодів становлення та розвитку системи педагогічної підтримки обдарованих школярів у східноукраїнському регіоні.

Розмежування періодів ґрунтувалося на вихідному положенні, що всередині кожного періоду педагогічна підтримка обдарованих школярів у досліджуваному регіоні мала схожі риси та спільні тенденції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Початок сучасного періоду педагогічної підтримки обдарованих школярів у східноукраїнському регіоні починається в 90-х роках ХХ століття з набуттям Україною незалежності. Освіта зазнала різноманітних змін, трансформацій, зумовлених політичними, ідеологічними, соціально-економічними чинниками, а також новими пріоритетами країни у зв'язку з провідними тенденціями освітніх трансформацій у світі. З утворенням незалежної держави з'явилася необхідність у створенні власної системи підтримки талановитої молоді, яка дасть поштовх розвитку економіки, промисловості, соціальної сфери. Межами першого періоду розвитку регіональної системи

педагогічної підтримки обдарованих школярів є 1990-1995 роки, коли відбувалося становлення системи.

У 1990 році у Донецьку відкрився перший ліцей при Донецькому національному університеті (ДонНУ), метою створення якого була підготовка майбутніх науковців, виховання творчих здібностей обдарованих дітей.

Нововведенням для вітчизняної системи освіти було створення психологічної служби в системі середньої освіти, яка складалася з загальноукраїнського науково-методичного центру практичної психології, регіональних центрів (лабораторій) практичної психології та практичних психологів, які працюють у закладах освіти (Положення про психологічну службу). Серед функцій шкільних психологів було зазначено, що вони беруть участь у відборі, діагностиці та підтримці обдарованих дітей, сприяють свідомому вибору школярами професії на основі індивідуальних уподобань, ціннісних орієнтацій та здібностей.

З появою ліцеїв і гімназій та їх підтримкою з боку держави з'явилась можливість створити нову посаду – вихователь-куратор. Це був педагог, який виконував функції звільненого класного керівника. На момент створення такої посади не було визначено ні змісту його діяльності, ні інших питань організації його роботи. Так, наприклад, у ліцеї при Донецькому національному університеті працювало близько 10 таких педагогів. В. Алфімовим (2005) була розроблена професіограма звільненого класного керівника.

Відгукнувшись на реформаторські ідеї та відійшовши від усталених стереотипів і догм радянського часу, українські освітяни почали створювати урізноманітнену систему навчання на базі традиційних навчальних закладів, а також шляхом створення закладів нового типу, які стали активно відкриватися по всій країні. З'явилась потреба унормувати їх діяльність та розробити концептуальні засади функціонування таких закладів. Початок другого періоду зумовлений появою нових законодавчих документів. У 1995 році були розроблені та опубліковані «Інструкція про організацію та діяльність ліцею» та «Інструкція про організацію та діяльність гімназії», які закріпили організаційні засади діяльності ліцеїв та гімназій (Інструкція про організацію та діяльність гімназії; Інструкція про організацію та діяльність ліцею).

У середині 1990-х років в Донецькій області, а пізніше і в Луганській області почали розроблятися обласні програми підтримки обдарованої молоді, спрямовані на подальше створення інтелектуального потенціалу нації. Донецька область була першою областю в Україні, яка започаткувала регіональні програми підтримки обдарованих дітей та молоді. Першою

такою програмою була комплексна програма «Обдаровані діти», що містила в собі три складові: «Інтелектуальний потенціал Донеччини», «Здорове покоління Донбасу», «Відродження духовності Донецького краю». Подібні програми почали розроблятися та впроваджуватися також і у Луганській області, як-от «Програма роботи з обдарованою молоддю на 2001-2005 рр. «Творча обдарованість Луганщини».

За допомогою розроблених програм, у ході їх реалізації у східноукраїнському регіоні була створена цілісна система педагогічної підтримки обдарованих школярів, до якої були залучені освітні установи обласного, міського та районного підпорядкування, позашкільні освітні установи, інститути післядипломної педагогічної освіти. Комплексні програми передбачали педагогічні, психологічні та науково-методичні заходи з розкриття здібностей талановитих дітей та сприяння їх самореалізації, координацію процедур пошуку, діагностики, методів роботи, супроводу обдарованих школярів, а також створення обласного банку даних дітей з високими здібностями.

У 1997 році відбулася ще одна важлива подія для розвитку педагогічної підтримки обдарованих – у Луганському територіальному відділенні Малої академії наук (МАН) була створена очно-заочна школа, яка була однією з перших в Україні. Вона дала змогу отримати доступ до кваліфікованої допомоги обдарованим дітям із віддалених куточків області.

У цей період продовжили з'являтися спеціалізовані заклади для обдарованих дітей. Наприклад, у 1999 році у Донецькій області було відкрито ліцей «Ерудит» для обдарованих дітей. Він та ліцей при ДонНУ були ліцеями інтернатного типу, тому мали змогу прийняти на навчання дітей з інших населених пунктів області, тому можна стверджувати, що більшість обдарованих дітей області мали доступ до кваліфікованої допомоги у розвитку своїх обдарувань у спеціалізованих навчальних закладах.

У 1999 році вийшов Закон України «Про загальну середню освіту», який дещо змінив систему педагогічної підтримки обдарованих школярів. Згідно цього закону, радянська система середньої освіти була реформована у нову, в якій з'явилися загальноосвітні заклади I-III ступенів (початкова, основна та старша школа), що могли функціонувати інтегровано або самостійно, серед яких: загальноосвітні школи, спеціалізовані школи, гімназії, ліцеї, колегіуми, загальноосвітні школи-інтернати для дітей, які потребують соціальної допомоги, корекції фізичного та розумового розвитку, загальноосвітні санаторні школи-інтернати, школи соціальної реабілітації для дітей, які потребують особливих підходів у вихованні, вечірні школи (Закон України «Про загальну середню освіту»). Цей період

характеризувався зниженням кількості дітей шкільного віку, яке відбувалося щорічно. Однак, нововведення спричинили появу нових освітніх закладів або перепрофілювання вже існуючих.

Завдяки тому, що ліцеї були визначені як заклади, що забезпечували освіту рівня, який виходив за межі освітнього мінімуму, і здійснювали підготовку школярів до наукової роботи, а також завдяки тісній співпраці між ліцеями та закладами вищої освіти, у роботі з обдарованими школярами з'явився науково-дослідницький напрямок. Така орієнтація ліцеїв на професію ученого дозволила педагогам бути включеними у науково-педагогічну діяльність, результатом чого стали дослідження різної проблематики, але частіше за все це були питання розвитку креативності обдарованих дітей, їх педагогічної підтримки, виховання духовності особистості школяра, підготовки викладачів та психологів до роботи з обдарованими школярами та ін.

Виникла потреба спеціальної підготовки педагогічних кадрів, що спричинило появу навчальних курсів з роботи з обдарованими школярами, які були впроваджені в роботу Горлівського педагогічного інституту іноземних мов та Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка.

Другий період розвитку системи педагогічної підтримки обдарованих школярів у східноукраїнському регіоні також характеризувався більш потужним нормативно-правовим забезпеченням підтримки. Робота з обдарованими дітьми ще більше активізувалася після прийняття указів Президента України, які актуалізували зусилля громадськості на підтримці обдарованих та забезпечували їм державну підтримку.

Протягом другого періоду роль інститутів післядипломної педагогічної освіти значно підсилася. Були створені підрозділи по роботі з обдарованими дітьми, які взяли на себе роль координаторів післядипломної освіти вчителів у галузі обдарованості, багатьох заходів, що проводяться для обдарованих дітей, створення банків обдарованих дітей. Також їх завданнями були: пошук і апробація методик ідентифікації та визначення обдарованих дітей, адаптація існуючих стратегій та педагогічних технологій до запитів обдарованих дітей, розробка методичних матеріалів, що можуть бути застосовані вчителями обдарованих учнів, пошук і розробка інноваційних методів роботи з обдарованими школярами, діагностико-прогностичне забезпечення моделювання роботи з обдарованими дітьми в регіоні, удосконалення психологічного супроводу обдарованої особистості, підготовка кадрів для повноцінної реалізації регіональної програми підтримки обдарованих (Глухова та Герман, 2009).

Отже, другий період, який тривав з 1995 до 2004 року, можна назвати періодом розвитку регіональної системи педагогічної підтримки обдарованих школярів, коли вона стала розгалуженою та скоординованою.

Починаючи з 2004 року система педагогічної підтримки обдарованих школярів набула усталеності, стабільності. За ефективністю участі старшокласників у Всеукраїнських предметних олімпіадах, турнірах та конкурсах-захистах наукових робіт МАН України Донецька область часто була серед лідерів за багатьма предметами, зокрема, з біології, хімії, української мови, екології, інформаційних технологій, географії, фізики, економіки та ін. Луганська область була менш успішною за кількісними показниками, але вони були в числі лідерів з хімії, біології, трудового навчання, іноземних мов та ін. У 2004 році у Маріїнському палаці президентом України були відзначені два найкращих навчальних заклади України з роботи з обдарованими дітьми. Цими закладами стали ліцей при ДонНУ та Києво-Печерський ліцей «Лідер».

Після затвердження програми роботи з обдарованою молоддю на 2006-2010 рр. посилилася увага державних установ, громадських організацій, спеціальних фондів до освіти обдарованих поза межами школи, що було підкріплено низкою документів (Закон України «Про позашкільну освіту»; Про вдосконалення системи; Про невідкладні заходи). Це спричинило проблему взаємодії освітніх установ та різноманітних клубів, будинків, палаців, спортивних шкіл, станцій юних техніків, натуралістів та інших у питаннях освіти обдарованих. У 2006 році було прийнято Положення про МАН учнівської молоді (Про затвердження Положення), яке дало новий поштовх активному розвитку та створенню територіальних відділень та нових секцій МАН.

Протягом усього третього періоду у Луганській та Донецькій областях розроблялися та реалізовувалися регіональні цільові програми, як-от: «Освіта Луганщини. 2007-2011 рр.», «Патріот Луганщини» на 2011-2014 рр., «Розвиток і функціонування української та російської мов у Луганській області на 2011-2014 рр.», «Мистецька освіта Луганщини» на 2013-2015 рр., «Освіта Луганщини. 2012-2016 рр.», Програма «Освіта Донеччини. 2007-2011 роки», Проект «Надія Донеччини – гордість України», який є частиною програми «Освіта Донеччини. 2012-2016 роки» та інші. На основі обласних програм створювалися міські, районні та шкільні програми, націлені на навчання та виховання обдарованих дітей, наприклад, «Гордість Макіївки – надія України» у м. Макіївка Донецької області.

У цей же час відбувалося наукове осмислення питань підтримки та виховання обдарованих дітей. Ученими Донеччини та Луганщини активно

досліджувалися питання обдарованості, самореалізації, творчого потенціалу, створення творчого середовища як у теоретичному розрізі, так і в історичному аспекті. Також було проведено велику кількість досліджень у галузі обдарованості з порівняльної педагогіки, в результаті яких ученими були розроблені рекомендації з використання зарубіжного досвіду педагогічної підтримки обдарованих.

Зклади Донецької та Луганської області, які опікувалися обдарованими школярами, стали експериментальним майданчиком та науковими лабораторіями для багатьох досліджень, на матеріалах яких було захищено багато кандидатських та докторських дисертацій.

Отже, третій період, межами якого є 2004-2014 роки, є періодом стабілізації регіональної системи педагогічної підтримки обдарованих школярів, коли система показала свою ефективність та набула усталеності.

Починаючи з 2014 року, ситуація на сході України змінилася, і в тому числі відбулися значні зміни в роботі з обдарованими дітьми. Більшість закладів для обдарованих дітей, як в Донецькій, так і в Луганській областях, залишилися на непідконтрольній українському уряду території. Регіональна система педагогічної підтримки змінилась як з точки зору кількісних показників, так і якісних показників. Більшість спеціалізованих закладів для обдарованих дітей як в Донецькій, так і в Луганській областях залишилися на непідконтрольній українській владі територіях. Департаменти освіти і науки Донецької та Луганської обласних державних адміністрацій, Інститути післядипломної педагогічної освіти були переміщені на підконтрольну територію, але роботу усіх підрозділів, включаючи підрозділи з координації роботи з обдарованими дітьми, довелося налагоджувати заново. Територіальні відділення МАН України також були переміщені в інші міста. Усі ці підрозділи, які опікуються обдарованими дітьми, зазнали не тільки територіальних, а й кадрових та структурних змін.

2014-2015 навчальний рік був складним для всієї педагогічної спільноти Донеччини та Луганщини. Проте, освітянам вдалося продовжити роботу з юними талантами, хоча для цього довелося змінити локацію установ, які опікуються проведенням предметних олімпіад, конкурсів-захистів наукових робіт МАН України. Це все спричинило падіння у кількості переможців Всеукраїнських предметних олімпіад, конкурсів-захистів наукових робіт МАН України. Але активність обдарованих школярів та їх наставників вдалося підняти, на що вплинув досвід та традиції роботи Департаментів освіти і науки Донецької та Луганської обласних державних адміністрацій та Інститутів післядипломної педагогічної освіти щодо організації педагогічної підтримки обдарованих

дітей. Отже, четвертий період, який розпочався у 2014 році та тривав до 2017 року, можна назвати періодом кризи та відновлення розвитку системи педагогічної підтримки обдарованих школярів.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Таким чином, розвиток системи педагогічної підтримки обдарованих школярів у східноукраїнському регіоні наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття пройшов наступні етапи, які ми виділили у чотири періоди: 1) 1990-1995 роки – період становлення системи педагогічної підтримки; 2) 1995-2004 роки – період розвитку системи педагогічної підтримки; 3) 2004-2014 роки – період стабілізації системи педагогічної підтримки; 4) 2014-2017 роки – період кризи та відновлення розвитку системи педагогічної підтримки обдарованих школярів. Подальші розвідки можуть полягати в полі узагальнення факторів, які є вирішальними для розвитку будь-якої системи педагогічної підтримки обдарованих школярів.

Література

1. Алфімов В. М. Професіограма звільненого класного керівника ліцеїстів. *Рідна школа*. 2005. №5. С. 33 – 37.
2. Глухова М. В., Герман А. Ю. Досвід роботи з обдарованими дітьми в галузі ІКТ. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2009. №4. С. 14 – 17.
3. Закон України «Про загальну середню освіту» м. Київ, 13 травня 1999 р. № 651-ХІV URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14/ed20111123> (дата звернення : 21.09.2018).
4. Закон України «Про позашкільну освіту». *Освіта України*. Нормативно-правові документи. Київ : Міленіум, 2001. С. 229 – 250.
5. Інструкція про організацію та діяльність гімназії. Міносвіти: Інструкція від 20.07.1995 № 217. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0007-96> (дата звернення : 21.09.2018).
6. Інструкція про організацію та діяльність ліцею. Міносвіти: Інструкція від 20.07.1995 № 217. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0008-96> (дата звернення : 21.09.2018).
7. Положення про психологічну службу системи освіти України. Затверджено Наказом Міністерства освіти України 01.07.93 №230. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 26 липня 1993 р. за №101. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0101-93> (дата звернення : 28.09.2018).
8. Про вдосконалення системи організації роботи з виховання дітей та молоді в позашкільних навчальних закладах. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2003 р. №1301. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1301-2003-%D0%BF> (дата звернення: 01.10.18).
9. Про затвердження Положення про малу академію наук учнівської молоді: наказ М-ва освіти і науки України від 09.02.2006 р. № 90. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0172-06> (дата звернення: 05.10.18).

10. Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні: Указ Президента України від 04 лип. 2005 № 1013/2005. *Уряд. кур'єр*. 2005. 7 лип. № 123. С. 11.
11. Про схвалення Концепції Державної програми роботи з обдарованою молоддю на 2006-2010 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 квіт. 2006 р. № 202. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=202-2006-%F0> (дата звернення : 03.10.2018).

References

1. Alfimov, V. M. (2005). Profesiograma zvilnenoho klasnoho kerivnyka litseistiv [The professionogram of the liberated class teacher]. *Ridna shkola*, # 5, 33 – 37 (ukr).
2. Hlukhova, M. V., & Herman, A. Yu. (2009). Dosvid roboty z obdarovanymy ditmy v haluzi IKT [Experience with gifted children in ICT]. *Kompiuter u shkoli ta simi*, #4, 14 – 17 (ukr).
3. Zakon Ukrainy "Pro zahalnu seredniu osvitu" [Law of Ukraine "On General Secondary Education"] Kyiv, May, 13, 1999. # 651- XIV Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14/ed20111123> (date of appeal: 21/09/2018) (ukr)
4. Zakon Ukrainy "Pro pozashkilnu osvitu" [Law of Ukraine "On Extracurricular Education"]. *Osvita Ukrainy*. Normatyvno-pravovi dokumenty. Kyiv: Milenium (ukr).
5. *Instruktsiia pro orhanizatsiiu ta diialnist himnazii [Instruction on the organization and activities of the gymnasium]*. Mynosvity: Instruktsiia vid 20/07/1995 #217. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0007-96> (date of appeal: 21/09/2018) (ukr)
6. *Instruktsiia pro orhanizatsiiu ta diialnist litseiu [Instruction on the organization and activities of the lyceum]*. Mynosvity: Instruktsiia vid 20/07/1995 #217. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0008-96> (date of appeal: 21/09/2018) (ukr)
7. *Polozhennia pro psykholohichnu sluzhbu systemy osvity Ukrainy [Regulations on the psychological service of the education system of Ukraine]*. Zatverdzeno Nakazom Ministerstva osvity Ukrainy 01/07/93 #230. Zareiestrovano v Ministerstvi yustytzii Ukrainy from July 26, 1993 #101. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0101-93> (date of appeal: 28/09/2018) (ukr)
8. Pro vdoskonalennia systemy orhanizatsii roboty z vykhovannia ditei ta molodi v pozashkilnykh navchalnykh zakladakh [On improving the organization of work for the education of children and young people in extracurricular educational institutions]. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy from August 20, 2003 #1301*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1301-2003-%D0%BF> (date of appeal: 01/10/2018) (ukr)
9. *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro malu akademiiu nauk uchnivskoi molodi [On Approval of the Regulations on the Junior Academy of Sciences of Student Youth]: nakaz M-va osvity i nauky Ukrainy vid 09/02/2006 #90*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0172-06> (date of appeal: 05/10/2018) (ukr)

10. Pro nevidkladni zakhody shchodo zabezpechennia funktsionuvannia ta rozvytku osvity v Ukraini [On Urgent Measures to Ensure the Functioning and Development of Education in Ukraine]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 04 lyp. 2005 # 1013 (2005). *Uriad. Kurier*, #123, July 7, 11 (ukr).
11. *Pro skhvalennia Kontseptsii Derzhavnoi prohramy roboty z obdarovanoi moloddu na 2006-2010 roky [On Approval of the Concept of the State Program of Work with Gifted Youth for 2006-2010]: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12 kvit. 2006 #202*. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=202-2006-%F0> (date of appeal: 03/10/2018) (ukr)

ПЕРИОДИЗАЦІЯ СТАНОВЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧЕСЬКОЇ ПОДДЕРЖКИ ОДАРЕНИХ ШКОЛЬНИКІВ В ВОСХОДНОУКРАЇНСЬКОМУ РЕГІОНІ (КІНЕЦЬ ХХ - НАЧАЛО ХХІ ВЕКІВ)

М. Н. Кабанец

В статті охарактеризовані основні історичні періоди становлення і розвитку системи педагогічної підтримки одарених школярів в східноукраїнському регіоні. Періоди розмежовані на основі схожості рис і тенденцій розвитку педагогічної підтримки.

Перший період (1990-1995 рр.) – становлення регіональної системи педагогічної підтримки: були створені перші спеціалізовані навчальні заклади для одарених дітей, психологічна служба в системі освіти, посада вихователя-куратора і розроблені концептуальні основи роботи ліцеїв і гімназій.

Другим періодом (1995-2004 рр.) – розвиток системи: сформувалась законодавча база (державні документи і регіональні програми), з'явилися і розширилися відділення МАН України, розширилась мережа ліцеїв і гімназій, введені курси для викладачів, зміцилась роль інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Третім періодом (2004-2014 рр.) – стабілізація регіональної системи педагогічної підтримки: одарені діти Донеччини і Луганщини показували високі результати на олімпіадах, конкурсах, турнірах, в регіоні сформувалась наукова школа по дослідженню одареності, продовжили розвиватися зовнішні навчальні заклади, регіональні програми педагогічної підтримки одарених школярів дали толчок появі аналогічних міських, районних і шкільних програм.

Четвертим періодом (2014-2017 рр.) – період кризи і відновлення системи. Збройний конфлікт на сході України викликав територіальні, правові, демографічні і організаційні зміни, які викликали необхідність пошуку нових локацій, ресурсів і підходів. До 2017 р. система поступово відновилась.

Ключевые слова: одаренность, одаренные школьники, региональная система, педагогическая поддержка одаренных, периодизация.

PERIODIZATION OF THE FORMATION OF PEDAGOGICAL PROVISION FOR GIFTED CHILDREN IN THE EAST UKRAINIAN REGION (at the end of the 20TH - beginning of the 21ST century)

M. M. Kabanets

The article describes the main historical periods of the formation and development of the system of pedagogical provision for gifted schoolchildren in the East Ukrainian region. Periods are differentiated on the basis of similarities in features and trends in the development of pedagogical provision.

The first period (1990-1995) – formation of a regional system of pedagogical provision: the first specialized educational institutions for gifted children were created, the psychological service in the education system, the position of curator-educator and conceptual foundations of lyceums and gymnasiums were developed.

The second period (1995-2004) – development of the system: the legislative framework (state documents and regional programs) was formed, the branches of the Academy of Sciences of Ukraine appeared and spread, the network of lyceums and gymnasiums expanded, courses for teachers were introduced, the role of institutes of postgraduate pedagogical education increased.

The third period (2004-2014) – stabilization of the regional system of pedagogical provision: gifted children of Donetsk and Luhansk regions showed good results at competitions, contests, tournaments, an academic school on the study of giftedness developed in the region, out-of-school educational institutions continued to develop, regional programs on provision for the gifted gave impetus to the emergence of similar local and school programs.

The fourth period (2014-2017) is the period of crisis and the restoration of the system. The armed conflict in eastern Ukraine has caused territorial, legal, demographic and organizational changes that have led to the need to find new locations, resources and approaches. By 2017, the system was gradually restored.

Key words: Giftedness, gifted schoolchildren, regional system, pedagogical provision of the gifted, periodization.

Кабанець Марина Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри мовної підготовки ДВНЗ «Донецький національний технічний університет» (м. Покровськ, Україна). E-mail: maryna.kabanets@donntu.edu.ua

Kabanets Maryna Mykolaivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of Language Training Department, SHEI "Donetsk National Technical University" (Pokrovsk, Ukraine). E-mail: maryna.kabanets@donntu.edu.ua